

'Oud en nieuw' met Arendsoog

Met ijzeren regelmaat verschenen bij uitgeverij Malmberg vanaf 1961 jaarlijks twee delen in de uitermate populaire serie *Arendsoog*. Auteur Paul Nowee hield dat bijna een decennium vol. In 1970 gooide hij evenwel het roer om: te beginnen met deel 40 kwam er per jaar slechts één nieuwe titel bij. In het lemma over P. Nowee in het *Lexicon jeugdliteratuur* (door Herman Tromp, oktober 1989) is dat als volgt omschreven.

“Na 1970 (deel 40) verschenen de nieuwe delen jaarlijks, bewust aan het eind van het jaar, maar ruim voor sinterklaas gepland en voor een aantrekkelijk lage prijs. En dan nog zonder één jaar over te slaan. In 1975 dreigde het even mis te gaan. Paul Nowee werd toen getroffen door een hersenbloeding en was daardoor niet in staat het nieuwe deel te schrijven. Twee verhalen (*Het raadsel van de Rode Rivier* en *De strijd om de Woodson-ranch*) die in 1964 [lees: 1965 en 1966, LB] in het jeugdblad *Pep* waren gepubliceerd werden toen gebundeld en als *Arendsoog in duplo* (deel 45) opnieuw uitgebracht. Een noodgreep om de continuïteit maar niet te hoeven doorbreken.”

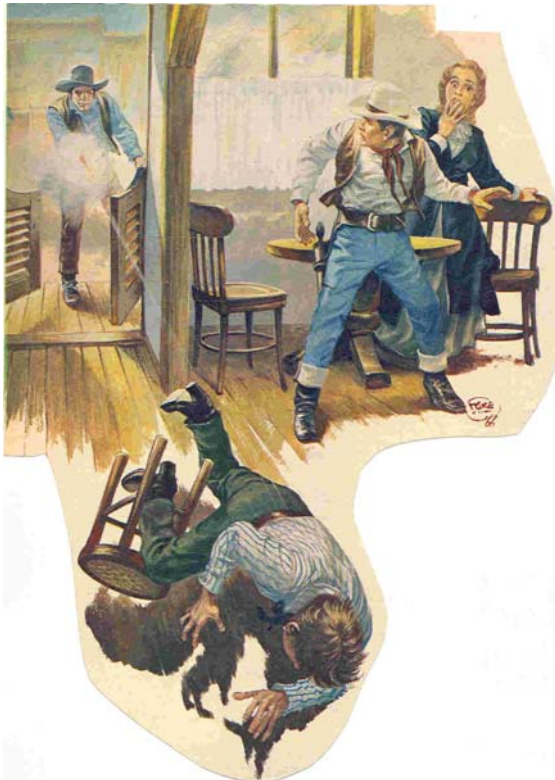

Illustratie uit *PEP* 32 van 1965 en pagina 7 van “*Arendsoog in Duplo*”

Ja, in 1975 was het voortbestaan van de serie in het geding, maar een slimme zet bracht redding. “Geen nieuw verhaal? Dan maar oud werk”, zal de gedachte van uitgever en/of auteur zijn geweest. Er was immers een keur aan niet eerder in boekvorm gepubliceerd materiaal. Bruikbare teksten waren gauw gevonden: het door de Geïllustreerde Pers uitgegeven striptijdschrift *Pep* bleek een heuse schatkamer. In dit weekblad waren van 1965 tot en met 1967 vier lange vervolgverhalen verschenen, alle verlucht door stripmaker/illustrator Hans G. Kresse. Twee hiervan werden geselecteerd voor de inderhaast geplande *Arendsoog*-bundel.

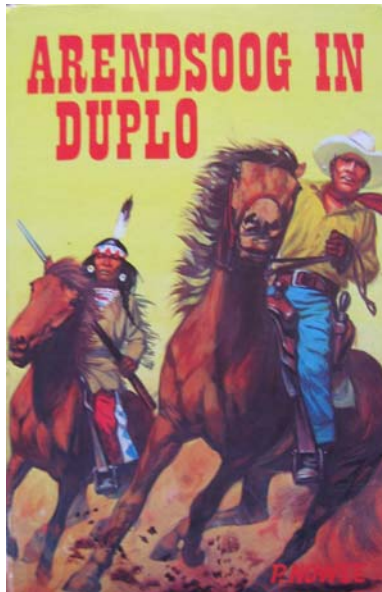
De in totaal 36 afbeeldingen in kleur die deze feulletons zo fraai hadden opgesierd, waren echter voor de beoogde uitgave onbruikbaar. Niet alleen vanwege de prachtige tinten, maar meer nog door hun onregelmatige vormen: ze pasten niet

in de drukspiegel van de *Arendsoog*-boeken. Kresse maakte derhalve gezwind – want Sinterklaas was in aantocht! – vier ‘nieuwe’ zwart-wittekeningen en een omslag in full-colour. Hij pakte de tien jaar oude *Pep*'s erbij en koos drie plaatjes uit die hij grotendeels natekende. Dat daarbij en passant een staande olielamp en een leuke juffrouw ‘het loodje legden’, mocht de pret niet drukken. Een vierde afbeelding ging van liggend naar staand formaat, waardoor het camerastandpunt enigszins veranderde. Door deze wijziging in compositie verdwenen de paarden van onze vrienden geheel uit beeld.

Illustratie uit *PEP* 22 van 1966 en pagina 93 van “*Arendsoog in Duplo*”

Het omslag voor *Arendsoog in duplo*, zoals de uitgave toepasselijk kwam te heten, is evenmin ‘nieuw’ te noemen. Kresse greep hiervoor waarschijnlijk ook terug op eerder werk. De cover van de omnibus vertoont namelijk meer dan toevallige gelijkenis met zowel de kleine illustratie bij de aankondiging van *Het raadsel van de Rode Rivier* in *Pep* (1965), als met de afbeelding op de speciale kennismakingseditie van *Pep* die in april 1965 werd toegevoegd aan en verspreid met allerlei andere bladen van de *Geïllustreerde Pers*.

Arendsoog in Duplo, de kennismakingseditie van PEP en de aankondiging van het verhaal in de PEP

Waarom Kresse koos voor 'hergebruik' van zijn eigen tekeningen is niet bekend. Het was niet de eerste keer dat hij een reeds eerder door hem verlicht feuilleton opnieuw illustreerde voor de uiteindelijke boekuitgave. Normaliter maakte hij een serie gloednieuwe (zwart-wit)afbeeldingen, en dan dikwijls van andere gebeurtenissen uit het verhaal. Vaak leverde hij ook een spectaculair omslag.

Illustratie uit PEP 28 van 1966 en pagina 117 van "Arendsoog in Duplo"

Helaas is *Arendsoog in duplo* de uitzondering op de regel. Mogelijk had hij het in 1975 te druk met zijn aan succes winnende *Indianen-Reeks*, en was er bij hem dus weinig animo voor andere opdrachten. Of wellicht had Malmberg aangedrongen op

spoed vanwege de naderende deadline ('ruim voor sinterklaas gepland'). Maar het is ook denkbaar dat Kresse zelf vond dat juist deze actie-scènes de lading nog altijd dekten. Gezien zijn alom bekende snelheid met het penseel, blijft het echter de vraag of hij met zijn ongebruikelijke aanpak nu zoveel tijd gewonnen had. Aan de andere kant rekenden uitgever en/of illustrator er misschien op dat in de tien jaren die waren verstreken tussen de publicatie van deze verhalen in *Pep* en hun herverschijsing in dit 'nieuwe' deel, vast en zeker een volgende generatie *Arendsoog*-lezers was opgestaan die de feuilletons-met-plaatjes uit *Pep* niet eens kende. Hoe dan ook, met kunst- en vliegwerk werd voorkomen dat het na al die jaren toch een keer misging.

Illustratie uit *PEP* 45 van 1965 en pagina 61 van "*Arendsoog in Duplo*"

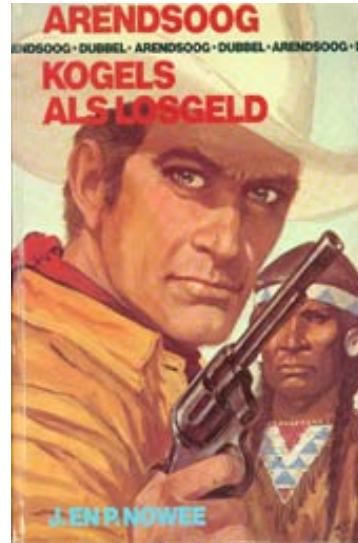
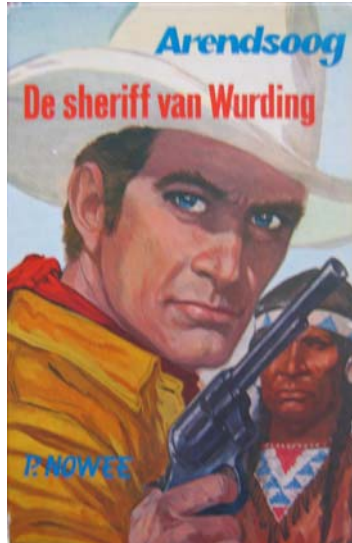
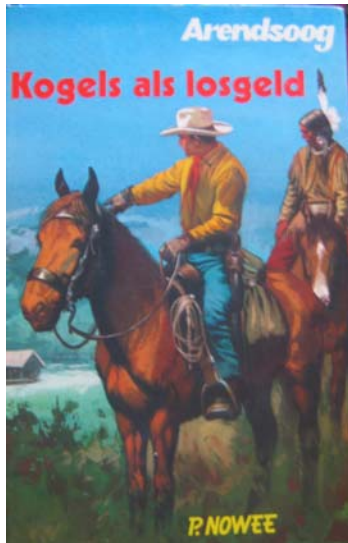
De uitgever zal zich terdege hebben gerealiseerd dat dit oude wijn in nieuwe zakken was, en dat de oogst voor *Arendsoog*-fans wat mager uitviel. De oplossing lag voor de hand. Het 40-jarig bestaan van de serie kon eigenlijk, ondanks de slechte gezondheidstoestand van de auteur, niet ongemerkt voorbijgaan, en Malmberg bracht in 1975 letterlijk 'aan het eind van het jaar' nòg een boek uit met avonturen van de cowboy/detective: *Arendsoog Dubbel - Kogels als losgeld*. Helaas voor verwoede lezertjes betrof het hier evenmin nieuw werk. Dit niet in de normale serie opgenomen en dus ongenummerde deel was de optelsom van materiaal dat er al was. Het jubileumboek bevat namelijk een ongewijzigde herdruk van band 43, *Kogels als losgeld* (uit 1973), aangevuld met het allereerste verhaal, *Arendsoog* (uit 1935). De feestelijk bedoelde pil kreeg de wat flauwe omslagtekening van deel 40, *De sheriff van Wurdig* (uit 1970). Bovendien maakte Kresse voor deze gelegenheidsuitgave geen nieuwe of extra illustraties. In de omnibus en het oorspronkelijke deel 43 staan precies dezelfde afbeeldingen op exact dezelfde bladzijden (25, 61 en 104). Op de keper beschouwd een nogal teleurstellende bundel, niet alleen voor het legioen trouwe *Arendsoog*-aanhangers, maar ook voor de liefhebbers van het werk van Hans G. Kresse.

Zo ging 1975 de geschiedenis in als het jaar waarin de avonturen van *Arendsoog* en z'n vaste metgezel Witte Veder werden gerecycled. Maar met deze noodgrepen was de continuïteit en daarmee de populariteit van de serie wèl gewaarborgd.

© tekst: Lukas Beemsterboer, 2004

© opmaak: Daniël Springer, 2004

© illustraties: Erven Hans G. Kresse, 2004

De kaften van (v.l.n.r.) *Kogels als Losgeld*, *De sheriff van Wurdig* en de *Dubbel-Arendsoog*

P.S. Hoewel Herman Tromp in zijn bijdrage merkwaardig genoeg met geen woord rept over Hans Kresse, is diens aandeel in het succes en de herkenbaarheid van de serie niet te onderschatten. Kresse was in 1961 door Uitgeverij Malmberg aangezocht om de boeken te illustreren, en dat deed hij tot in 1980. Maar liefst 32 van de in totaal 67 titels zijn door hem voorzien van een omslag in kleur en/of tekeningen in zwart-wit ('hergebruik' is meegerekend). Daarnaast verluchtte hij vier feuilletons in *Pep* (1965-1967) en vier korte verhalen in *Winterboek* (1965-1968). Twee hiervan kwamen jaren later terecht in *Arendsoog Extra*, wèl met geheel nieuwe illustraties. Met deze bundel vierde Malmberg in 1980 drie gedenkwaardige feiten: het 45-jarig bestaan van de serie; de vijftigste *Arendsoog* stond op uitkomen; en in totaal waren er sinds 1935 welgeteld 4.000.000 *Arendsoog*-boeken verkocht!